

AQLI ZAIF O'QUVCHILARDA MOTIVATSIYA ASOSIDA O'QISHNI O'ZLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH

Abdujabborova Mavjuda Baxtiyor qizi

JDPU. Maxsus pedagogika

kafedراسى stajyor o'qituvchisi.

mavjudaabdujabborova29@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-2041-4977>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18667494>

Annatsiysi: Ushbu maqolada aqli zaif o'quvchilarda motivatsiya asosida o'qishni yaxshilash jarayonini ta o'rnatish texnologiyasining mexanizmlarini tadbiq etish masalasi ko'rib chiqiladi. O'quvchilarning motivatsiyasini ta'minlash va o'qish jarayonida muvaffaqiyatga erishish uchun pedagogik innovatsion texnologiyalar, individual ishlab chiqarishlar, ta'lim texnologiyalari va jamiyat bilan hamkorlik kabi amaliy ishlar ishlab chiqilgan. Maqola, aqli zaif o'quvchilarni o'qishga jalb qilish va o'quv jarayonida faol ishtiroklarini ta'minlashda muhim bo'lgan pedagogik xodimlarni tahlil qiladi. Yangi texnologiyalarni qo'llash va motivatsiyani qo'llab-quvvatlovchi metodlar o'quvchilarning o'qish jarayonini yanada samarali va mazmunli yordam beradi.

Kalit so'zlar: aqli zaif o'quvchilar, motivatsiya, o'qishni o'zgartirish, pedagogik texnologiyalar, innovatsiya yondoshuvlari, individual yondashuv, o'yin asosidagi ta'lim, jamiyat va ota-onalar bilan hamkorlik, ta'lim samaradorligi, motivatsiyani oshish.

Aqli zaif bolalar uchun o'qish va o'rganish jarayoni ko'pincha qiyinchiliklarga to'la bo'ladi. Ular an'anaviy ta'lim metodlari bilan samarali o'qiyotganlarini sezmasliklari yoki tez charchashlari mumkin. O'quv motivatsiyasi, ya'ni o'quvchi o'qishga bo'lgan istak va qiziqish, aqli zaif bolalar uchun ko'proq ahamiyatga ega. Aqli zaif o'quvchilarda o'qishni o'zlashtirish jarayoni murakkab va ko'p qirrali bo'lib, bu o'quvchilarning motivatsiyasi, texnikasi va pedagogik holatiga qarab farq qiladi. Motivatsiya, ayniqsa, ta'lim jarayonida o'quvchilarni faollashtirish va o'qishni kuchaytirishni muhim rol o'ynaydi. Aqli zaif o'quvchilar uchun o'qishni o'zlashtirish jarayonini ta'minlash uchun innovation pedagogik texnologiyani qo'llash talab qilish. Bu maqolada aqli zaif o'quvchilarda motivatsiya asosida o'qish'zlashtirish jarayonini ta o'quv texnologiyasining mexanizmlarini tahlil qilamiz va ularni amaliyotga joriy etish usullarini ko'rib chiqamiz.

Motivatsiyani shakllantirishda ko'pincha ijtimoiy va psixologik faktorlar muhim rol o'ynaydi. Motivatsion soha, A.N. Leontiev shaxsning o'zagi, psixologiyaning eng muhim bo'limlaridan biridir, chunki motivatsiya insonning o'ziga xos xulq-atvorini, uning inson ehtiyojlarini qondirish bilan bog'liq bo'lgan

maqsadlarga erishishga qaratilgan xulq-atvor faoliyatini belgilaydi. Shunday qilib, bu kontseptsiya insonning motivatsion sohasining kelib chiqishi va dinamikasini tushuntirishdir. L.I. Bozovich motivatsiya deb hisoblaydi berilgan faoliyatni belgilovchi motivlar majmui. "Motivatsiya" tushunchasi motivlarning barcha turlarini o'z ichiga oladi: motivlar, ehtiyojlar, qiziqishlar, intilishlar, maqsadlar, harakatlantiruvchilar, motivatsion munosabatlar. "Motiv" tushunchasi talabalarning harakatlari va harakatlarining rag'batlantiruvchi sababidir. Motiv - maqsadni qo'yishning sababi, motivni maqsaddan farqlash kerak. Maqsad - bu faoliyat nimaga yo'naltirilganligi, motiv esa maqsadga erishilgan narsadir. Shunday qilib, motiv deganda biz insonning muayyan ehtiyojlarni qondirish uchun faol bo'lishga bo'lgan ichki istagini tushunamiz va motivatsiya orqali biz turli xil motivlarning butun majmuasini (motiv, ehtiyoj, qiziqish, intilish, maqsad, jalb qilish va boshqalar) tushunamiz. Motivlarning inson xulq-atvoridagi faoliyat manbai sifatidagi xususiyatlari B.G.ning asarlarida muhokama qilinadi. Ananyeva, V.G. Aseeva, L.I. Bozovich, V.K. Vilyunas, A.N. Leontyeva, A.K. Markova, X. Xekxauzen, G.I. Shchukina, P.M. Jeykobson. Olimlarning ishlarida shaxsning motivatsion sohasining 11 tuzilishi va rivojlanishining xususiyatlari o'rganiladi, o'rganishning individual etakchi motivlarining xususiyatlari - kognitiv qiziqish ko'rsatilgan (G.I. Shchukina, N.F. Talyzina). Aqli zaif o'quvchilarning o'quv qobiliyatini har xil bo'ladi, shuning uchun individual ravishda o'quvchilarning o'ziga xos motivatsiyasi va imkoniyatlarini inobatga olish zarur. Bunday vositalar yordamida o'quvchilarga mos ravishdagi o'quv materiallari va metodologiyalar tanlanadi. Ular uchun, ular uchun o'qish har bir harakatga yakka qo'yishga erishildi, bu esa fayl o'qish motivatsiyasini ishga tushirish. Aqli zaif o'quvchilarda o'quv jarayoniga ko'ra yuksalish samaradorligini oshirish uchun o'yindagi texnologiyani qo'llash samarali bo'ladi. O'yinlar orqali o'quvchilarning diqqatini jalb qilish, kirishni tekshirish mumkin. O'yinlar, ayniqsa, o'quvchilarga yordamni yengib o'tish va yangi bilimlarni o'rganishda yordam beradi. Motivatsiya ta'limda turli pedagogik texnologiyalarni qo'llash asosida samarali yordamga olib keladi. Masalan, motivatsiya nazariyasiga asoslangan "kuchli tomonlar" (strength-based) yordamida o'quvchilarga o'z kuchli tomonlarini kashf qilish va ular ustida ishlash mumkin. Bu korxona o'quvchilarining o'ziga bo'lgan ishonchini ta'minlash va baholashlarini o'quv jarayonida faol ishtirok etish ta'minlash. Aqli zaif o'quvchilarda motivatsiya faqat gunoh bilan cheklanmasligi kerak. Ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlik, o'quvchilarning motivatsiyasini tuzatishda muhim rol o'ynaydi. Ota-onalar bilan muntazam uchrashuvlar, ular bilan o'quvchilarning muvaffaqiyatlari va yordamini muhokama qilish, o'quvchilarga rag'bat berish va

sudlov o'ziga bo'lgan ishonchini tekshirishga yordam beradi. Aqli zaif o'quvchilarda motivatsiyani qo'llash uchun zamonaviy texnologiyalarni ko'rib chiqamiz. Virtual va AR qilingan (VR va AR) haqiqatdan ko'chirish, o'quvchilarga interaktiv va qiziqarli ta'limni taqdim etadi. Bu tizim orqali o'quvchilar o'zlarining o'quv jarayonini mustaqil ravishda boshqarishlari mumkin bo'ladi, bu esa boshqaruv o'qish motivatsiyasini oshirish. O'qishni o'zlashtirish jarayonini ta'minlash uchun bir qancha amaliy ishlar mavjud. O'z-o'zidan oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishni taklif qilish, ularga mas'uliyat va o'zaro yordam berish. Shu bilan birga, o'quvchilarga qiziqarli va innovatsion topshiriqlarni taqdim etish, ularda o'qish motivatsiyasini olish va o'quv jarayoniga bo'lgan yordamni saqlab qolishga yordam beradi. Aqli zaif o'quvchilarda motivatsiya asosida o'qishni o'zlashtirish jarayonini ta'minlash texnologiyasini tadbiq etish, fayl o'quv jarayonini ta'minlashga yordam beradi. Yangi pedagogik texnologiyani qo'llash va o'quvchilarga individual xususiyatlarni tatbiq etish, o'quvchilarning motivatsiyasini belgilashda muhim ahamiyatga ega. , ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlik qilish, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan ishtiyoqini kuchaytiradi. Aqli zaif o'quvchilarda motivatsiyani oshirish, ularga o'qishning mazmunli va samarali jarayonini taqdim etishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Xasanov, M. (2018). Maxsus ta'lim va aqli zaif o'quvchilar: pedagogik shifokorlar . Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
- 2.Nuriyev, A. (2020). O'qish va tavsiya o'rgatish: aqli zaif o'quvchilarga yaxshi . Toshkent: Ta'lim texnologiyalari.
- 3.Shukurov, D. (2021). Ta'lim tizimida inklyuziv ta'lim: nazariy va amaliy masalalar . Buxoro: Ijtimoiy fanlar.
- 4.Mamatqulova, Z. (2019). Aqli zaif o'quvchilarda ta'lim jarayoni: Muammolar va echimlar . Toshkent: O'zbekiston Ta'lim Akademiyasi.
- 5.Karimova, N. (2022). O'qishni o'zlashtirishda innovatsion pedagogik metodlar va texnologiya . Toshkent: Ta'lim va transport.
- 6.Axmedova, R. (2020). Aqli zaif o'quvchilar uchun pedagogik strategiyalar . Toshkent: Fan va ta'lim.

